

Gammelby samhälle runt 1950.

Minnesanteckningar förda av Bengt Antonsson från samtal den 7 juli 2010 med Orvar Pettersson som flyttade till Gammelby som fyraårig 1943.

I samband med Rörverkets placering vid järnvägsstationen i Gammelby 1934 planerade Wirsbo Bruk bostäder för arbetarna i närheten av verket och järnvägsstationen runt gården Hagen. Tomter avstyckades och såldes billigt, subventionslån utan återbetalning beviljades och Bruket sålde sågat virke. Åtminstone en villa byggdes av rivningsmaterial från det 1953 brunna Rörverket. De flesta villorna byggdes av ägarna med hjälp av grannar och arbetskamrater. Fram till 1943 hade 8 villor byggts av nära 50 som fanns 1980, då de senaste villorna byggdes. Bruket byggde fyra flerfamiljhus, det första nere vid Gammelbyvägen 1945-1946, två vid Svetsarvägen 1948 och det sista vid Färnebovägen 1949, det senare rivet vid sekelskiftet 2000. Massorna från grundläggningen blev utfyllnad i Virsbojön, norr om udden där vägen till sjön kommer ned till vattnet idag.

I Gammelby har villorna vanligen namn efter de boende, trots att några har haft andra namn. Nu har bara Gläntan skylt och de andra namnen har glömts bort, trots att de användes som postadresser runt 1950. Villor utan namn hade postboxnummer under Virsbo, runt 1950 omkring 150 och under 1960-talet strax över 1000. Gatunumren är nu adresser men används sällan, namnen på de boende fungerar bättre.

Gammelby Handel

Gammelby Handel, Gammelbyvägen 8, hade stora infarten mot landsvägen, nuvarande Bergslagsvägen. Handeln var från början en filial till Brukshandeln och så småningom tog föreståndaren över filialen. Till Handeln flyttades mjölkhanteringen, som tidigare körts från herrgårdslagården i en kruka för varje familj till en mjölkpall vid järnvägsstationens anslagstavla, till en mjölkbutik mot norr i Handeln där mjölken såldes mot poletter, precis som vid Brukshandeln uppe i Virsbo samhälle, nuvarande Vårdcentralen. Posten till Gammelbyborna, som till en början hämtades till postlådor på två ställen, vid korsningen landsvägen-Svetsarvägen och vid landsvägen-Vretvägen vid Fernkvists backe. Så småningom infördes postboxar i ett rum i Gammelby Handel. 1954 blev Gammelby Handel postombud med namnet Virsbo, från 1979 med namnet Virsbo Gammelbyn fram till nedläggningen av posten 1982, något år innan Handeln lades ned. Handeln var konkurrensutsatt, Konsums butiksbuss stannade utanför, det fanns slaktarbilar, fiskbilar, bryggarbilar och gårdfarihandlare med varierande sortiment. Några gammelbybor föredrog att ta tåget till Seglingsberg och Andelshandeln där.

Haga

Virso 3:19, Gammelbyvägen 5, tvärs över Gammelbyvägen vid Gammelby Handel, uppfördes 1947 av Sven Alvar Friberg.

Holmen

Virso 3:16, Gammelbyvägen 10, adressen har varierat, Box 135, Box 1057. Huset ligger närmast söder om Gammelby Handel. Fastigheten uppfördes 1939 av Karl Johansson som senare tog namnet Gullbo. Han sålde bilkol i krigets början men slutade när bilkolen ersattes av gengasved i billigare och bättre vedaggregat. Vid kiosken låg sista hålet i 18-håls minigolfbanan han hade på tomten. Holmen köptes 1943 av Alvar Pettersson som flyttade in med tre barn, bland andra fyraårige Orvar som är källa till denna text. Golfbanan togs bort. Alvar arbetade vid Högfors hytta med kontinuerlig

drift och besvärlig skiftgång. Han flyttade till Wirsbos smedja för att få bättre arbetstider. Alvar var mångsysslare, postbud, tidningsbud, skomakare med verkstad i husets källare och hann också med att spela durdragspel.

Solhem

Virsko 3:10, Gammelbyvägen 4, uppfördes före 1938, ägdes 1951 av Anselm Granqvist. Det är andra huset norrifrån efter Gammelbyvägens västra sida.

Sommarro

Virsko 3:9, Gammelbyvägen 2, uppförd 1935 av Gustav Alfred Karlsson. Det är första huset norrifrån efter Gammelbyvägens västra sida.

Virsko 3:14, Gammelbyvägen 14, i korsningen mot Färnebovägen, uppfördes 1945 av Albert Friberg.

Virsko 3:17, Gammelbyvägen 6, närmast norr om Gammelby Handel, uppfördes 1939-1940 av Sven Ivar Törnlund.

Virsko 3:26, Svetsarvägen 21, uppfört av Gustav Holger Pettersson 1947-1948.

Virsko 3:29, Svetsarvägen 17, är uppförd 1949 av Karl Olov Söderberg.

Virsko 3:30, Svetsarvägen 13, byggdes 1949 av Einar och Märta Axelsson.

Virsko 3:21, Gammelbyvägen 16, byggdes av Karl Aron och Harald Flodström och köptes av bussägaren Herman Axelsson som också hade Essos bensinstation efter andra världskriget dit Bilkioskiosken flyttats från Holmen. Stationen sköttes av Hermans bror Einar med hustrun Märta, de som byggde Virsko 3:30. Hermans dotter Yvonne med maken Walter Wild drev här Wilds Busstrafik AB på 1960-talet. Bensinstationen las ned när industrileden på andra sidan Virskosjön invigdes 1972 och genomgångstrafiken Stockholm/Västerås – Västerdalarna försvann.

Baracker

Två baracker låg mellan landsvägen och järnvägen mitt emot Gammelby Handel. Där bodde skogsarbetare, under andra världskriget ett tiotal av de så kallade 43-orna som skulle hugga 100 meter kastved eller i tre månader, före hemförlovningen. Efter stormfällningen 1954 bodde invandrade finländare här. Delar av virket kördes ut av Västerfärnebobor som stallade hästarna vid körarkojan vid Björktjärn.

Under och efter andra världskriget eldades Brukets ångcentral med kastved som lades upp på gärdet mellan landsvägen, järnvägen, Bantorpet och stationshuset.

Alvar Pettersson hämtade posten men var också tidningsbud och hade kiosk nere vid stora landsvägen. Kiosken övertogs av Axelssons när bensinstationen öppnades. Alvar fick den tredje telefonen, nr 48, i Gammelby, Järnvägsstationen och skogvaktaren i Hagen hade också och Alvars son Orvar fick springa runt med telefonbud.

När järnvägen elektrifierades 1956 revs kolbryggan från 1935 och nuvarande lastkaj norr om vägen ned till sjön byggdes i stället. Järnvägens utedass låg bredvid godsmagasinet med en väg emellan där bussen backar in idag.

Ungdomen på 1940- och 1950-talet ordnade egna aktiviteter men hade också tillgång till Unga Örnars omfattande verksamhet med festplatsen Snåltäppan en bit efter vägen till Västerfärnebo. Bruket byggde under åren 1949 – 1952 om Mälbergs gård i Nordanö by till ungdomsgård under starka protester från socialdemokraterna som ansåg det vara en komplott för att locka ungdomarna från Unga Örnar. Ungdomsgården hade öppet alla kvällar med bordtennislokal i loftboden, vävstuga i Jungfruburen, den tidigare dräng/pigstugan, och dans på logen två kvällar i veckan. Blivande operasångaren Bengt Rundgren var ordförande och drivande kraft i Nordanöklubben, hustomte var Bengt Eriksson. Bengt Rundgren ordnade nyårsrevyer i Folkets Hus i Virsbo där det var filmvisningar onsdag och lördag. Han skötte också Brukets luciafirande genom att bussa runt lucia, tärnor och musikkår med start i herrgården, sedan till industrilokalerna på Verksholmen för att avsluta vid dukat långbord i flänsavdelningen vid Nordanö. Arbetarna fick stämpla in luciafirande i tidkortet och fick betalt för det.

Det fanns flera fotbollsplaner och en dansbanebacke efter vägen (nu elljusspår) mellan Skrampbo och Skräddartorp.